

*Бібліотека Gazda Group
Серія: Центральна та Східна Європа*

Вишеградська група: історія, завдання, економічні показники та труднощі

Поняття Вишеградська група, виникло із підписанням в лютому 1991 року (в угорському місті Вишеград) Центрально-Європейської Угоди про Вільну Торгівлю – ЦЕФТА (або «В-4»). До складу групи увійшли: Польська Республіка, Угорська Республіка та Чеська і Словацька Федеративна Республіка, а пізніше, після поділу Федерації, і Словацька Республіка.

Влади вищевказаних країн прийшли до розуміння необхідності не стільки декларування намірів чи підписання угод про економічну співпрацю, скільки в гострій потребі механізмів виконання міждержавних підписаних угод. Крім того, з припиненням діяльності в 1991 році Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ), виник своєрідний «вакуум», який було, і вигідно, і необхідно заповнити, особливо перед реальною перспективою вступу учасників В-4 до Європейського Союзу (або «ЄС-15»).

Створення В-4 було продиктовано не тільки часом, але й гострою необхідністю у вирішенні цілого ряду нагальних питань, насамперед торгово-економічних питань, сертифікації та стандартизації товарів і послуг, патентування винаходів і ліцензування, тощо.

Підтвердженням цього є факт прийняття, одним із перших документів В-4, Генеральної угоди по тарифах та торгівлі.

Основними мотивами створення В-4 були:

- а) необхідність в тісній економічній співпраці саме після розпаду РЕВ;
- б) координація взаємин між країнами В-4 та ЄС-15;
- в) потреба в координації зовнішньо-економічних питаннях, як то митна політика, квотування тощо;
- д) гармонізація законодавчо-нормативної бази членів-учасників В-4, з урахуванням стандартів та вимог ЄС-15;
- ж) координація у вирішенні: питань взаємного працевлаштування громадян та захисту їх конституційних прав, майнових та немайнових проблем тощо.

Серед головних завдань країн В-4 варто назвати: координацію зусиль по підготовці країн-учасників В-4 щодо вступу до Європейського Союзу та створення в кордонах країн В-4 зони вільної торгівлі.

Треба відмітити, що в цілому урядам країн В-4 вдається вирішувати більшість питань порядку денного. Важливим є факт участі в програмах В-4 та фактично підготовкою до вступу до складу В-4 і цілого інших країн Східної Європи.

Простір діяльності країн В-4 простягається від Балтійського до Адріатичного та Чорного морів, на якому проживають біля 90 мільйонів чоловік. Сьогодні В-4 є не тільки динамічним та успішно кооперованим об'єднанням країн Центральної Європи, економіки, яких реально трансформуються, але й інститутом, який відіграє значну роль на політичній арені Європи.

Основні економічні показники діяльності Вишеградської групи (в порівнянні з країнами Європейського Союзу)

За період своєї діяльності країни В-4 досягли певних економічних успіхів. Економічні показники В-4 по країнах-учасниках, доцільно розглянути в динаміці бодай з 1993 року. В ході аналізу темпів розвитку країн В-4 (за 100% взято 1990 рік), можна побачити, що в перші роки трансформації, економіки практично усіх країн В-4, реєстрували зниження акумульованого внутрішнього валового продукту (ВВП). Вищевказане добре видно із таблиці.

Таблиця № 1. Акумульований реальний ВВП (в %)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Чехія	88,97	89,94	95,28	99,37	98,61	97,43	97,05	99,91
Угорщина	84,87	87,34	88,68	89,87	93,98	98,54	102,98	108,33
Польща	98,39	103,46	110,66	117,36	125,34	131,29	136,68	142,14
Словаччина	76,92	80,69	86,11	91,46	97,14	101,11	103,04	105,31

Джерело: Slezská univerzita v Opavě

З вищевказаного видно, що практично на кінець 2000 року, всі країни В-4 досягли, а Угорщина, Польща та Словаччина навіть перевершили базовий рівень, тобто свої економічні показники 1990 року. В цілому, середній показник акумульованого реального ВВП країн В-4, наприклад в 2000 році склав 113,92% (від рівня 1990 року). В порівнянні ж економічних показників, (за 2000 рік) країн В-4 з ЄС-15 де, в 2000 році цей же показник склав 121,72%, говорить на доцільність об'єднання В-4 та користь від проведення реформування економіки.

Особливо добре це можна помітити аналізуючи дані темпів росту ВВП країн В-4 (Таблиця № 2).

Таблиця № 2. Темпи росту реального ВВП (в %)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	середнє
Чехія	00,6	2,22	5,94	4,27	-0,77	-1,20	-0,39	2,94	1,61
Угорщина	-0,58	2,90	1,54	1,34	4,57	4,86	4,50	5,20	3,02
Польща	3,78	5,16	6,96	6,05	6,80	4,75	4,10	4,00	5,19
Словаччина	-3,70	4,90	6,72	6,21	6,21	4,09	1,90	2,20	3,52

Джерело: Business Central Europe u Eurostat

Узагальнивши середні показники з вищеприведеної таблиці отримаємо загальний, середній темп росту реального ВВП країн В-4 в розмірі 3,34%. При цьому варто зауважити, що загальний, середній темп росту реального ВВП країн ЄС-15 за цей же період склав 2,14%. Порівнюючи останні дані можна констатувати не тільки вищі темпи росту реального ВВП країн В-4 в порівнянні з ЄС-15, але й знову ж таки

правильність господарювання, яке фактично і дає такі показники країн В-4. При цьому, звичайно, не треба забувати про реальні показники обох порівнюваних інституцій в абсолютних цифрах.

Особливо актуальними вищевказані показники країн В-4, є напередодні вступу останніх до ЄС-15. З цього приводу розпочато та активно ведуться дискусії навколо теми економічного рівня країн, економіки яких трансформуються, тобто їх готовності приєднання до Європи.

Якщо по вищевказаним показникам, можна порівняти країни В-4 з ЄС-15, то по кілька іншим дані дещо різняться. Це видно з показників рівня ВВП на душу населення країни, де В-4 мають такі дані:

Таблиця № 3. ВВП на душу населення (в USD)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Чехія	10550	12130	13040	13110	12890	12950	13080	13750
Угорщина	7930	8380	8930	9340	10010	10570	11280	12230
Польща	5290	6050	6780	7360	7960	8420	8920	9440
Словаччина	6800	7260	8520	9250	9950	10440	10810	11260
ЄС-15	16234	17065	17684	18504	19428	20257	21133	x

Джерело: Business Central Europe u Eurostat

Як видно з наведених даних, фактично, рівень життя середнього мешканця країн ЄС-15 майже в 2 рази вищий від аналогічного показника країн В-4. Подібний стан речей можна спостерігати і на прикладах, порівнюючи показники міри інфляції та міри безробіття.

Таблиця № 4. Міра інфляції (в %)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Чехія	20,73	10,02	9,14	8,82	8,42	10,73	2,11	3,19
Угорщина	22,42	18,83	23,30	23,47	18,31	14,30	10,00	9,80
Польща	53,30	32,20	27,88	19,90	14,90	11,80	7,30	10,10
Словаччина	23,00	13,41	9,89	5,80	6,10	6,70	10,65	12,00
ЄС-15	4,10	3,30	3,20	2,80	2,20	1,60	1,40	2,20

Джерело: Český statistický úřad, Eurostat, MVF, Statistický úřad SR, Newton Group

Таким чином, як видно із таблиці, міру інфляції країнам В-4, за вказаний період, вдалось суттєво знизити. Однак, в порівнянні з країнами ЄС-15, наприклад, у 2000 році, середня міра інфляції в країнах В-4 є дещо вищою і складає 8,77% або майже в 4 рази є вищою, ніж в країнах ЄС-15. Насамперед це пов'язано саме з активним процесом реформування економіки країн В-4 та приватизаційними процесами.

Щодо рівня безробіття, то дані наступні:

Таблиця № 5. Міра безробіття (в %)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Чехія	2,99	3,28	2,97	3,08	4,36	6,13	8,62	8,99
Угорщина	11,29	10,12	9,50	9,90	8,70	7,80	7,00	6,40
Польща	16,40	16,00	14,90	13,20	10,30	10,40	13,00	15,00
Словаччина	12,85	13,70	13,10	11,30	11,80	12,40	16,00	18,60
ЄС-15	10,70	11,10	10,70	10,80	10,60	9,90	9,20	7,80

Джерело: Český statistický úřad, Eurostat, MVF, Statistický úřad SR, Newton Group

Як видно із таблиці, суттєве зростання міри безробіття відбувається тільки в Чеській Республіці та Словацькій Республіці. Це пов'язано, насамперед, з більш повільними темпами економічного росту цих країн. Порівнюючи загальний ступінь міри безробіття можна сказати, що в порівнянні з мірою безробіття в країнах ЄС-15, цей показник в країнах В-4 є вищим майже в 2 рази і складає 12,25% (станом на 2001 рік).

Так чи інакше, необхідно визнати, що країни В-4 займають чільне місце в європейській економіці та кооперації. Безперечно, що економічні показники В-4 порівнювати, наприклад з такими ж даними країн ЄС-15, і важко, і некоректно, особливо в абсолютних цифрах. Однак, як було вказано вище, по темпах розвитку та по ряду інших даних В-4 майже нічим не поступається перед ЄС-15.

Для підтвердження цього наводимо окремі показники економічного стану господарювання країн В-4 в порівнянні з країнами ЄС-15.

Таблиця № 6. Основні економічні показники В-4 та ЄС-15

	Населення (млн. чоловік)	Внутрішній валовий продукт (ВВП)	Доля ВВП в світовому масштабі (%)	Валютні резерви
Країни В-4	близько 66,5	250 в млрд. доларів США (1996 р.)	0,79 (1996 р.)	x
Країни ЄС-15	близько 373	6 600 в млрд. ЕCU (1996 р.)	20,9 (1996 р.)	349,8 в млрд. доларів США (1996 р.)

Джерело: власні розрахунки

В цілому успішна діяльність країн В-4 має і ряд невирішених питань. Вони стосують не стільки економічної співпраці, скільки питань політичних взаємин.

Зокрема, це стосується, наприклад, проблеми т. зв. Бенешовських декретів. Вказані декрети (більше 150) було прийнято після 1945 року за період президентства в Чехословацькій Соціалістичній Республіці (ЧССР) Едварда Бенеша.

Вищевказані декрети стосувалися демократизації чехословацького суспільства. При цьому ряд Декретів носив авторитарний характер. Це стосувалося статусу та маєткових прав судетських німців та угорців, що в післявоєнні роки проживали на території ЧССР. Вищевказане регламентувалось 4-ма Декретами Президента Чехословаччини:

- № 5/1945 (1945 р.) про юридичну недійсність окремих майнових прав німців, угорців та зрадників і окремих організацій;
- № 12/1945 (1945 р.) про конфіскацію та прискорення розділу земель та майна німців, угорців, зрадників та неприятелів чеського і словацького народів;
- № 33/1945 (1945 р.) про впорядкування надання чехословацького громадянства для осбам німецької та угорської народностей;
- № 108/1945 (1945) про конфіскацію майна «неприятелів» до Фонду національного відновлення.

Вищевказані Декрети було введено в правове поле Чехословаччини а з утворенням Чеської Республіки (1993 рік) ними продовжує керуватись і остання.

Сьогодні ж положення ряду Декретів окремі політики, в тому числі і з країн-членів В-4, вимагають переглянути чи взагалі їх скасувати. Зокрема, це стосується представників влади Угорщини. Зрозуміло, що ряд положень вищевказаних Декретів не може задовільнити насамперед Угорщину. При цьому позиція Федеративної Республіки Німеччини непохитна – остання не буде ставити питання про скасування Чехією вищевказаних Декретів. Особливо це важливо в процесі прийняття Чехословацької Республіки до Європейського Союзу. Однак це тема окремого матеріалу.

Так чи інакше, саме через заяву Віктора Орбана Прем'єр-міністра Угорщини, щодо необхідності анулювання Чеською Республікою вищевказаних Декретів, було відмінено (через відмову чеської і словацької сторін, а пізніше і польської), чергового засідання представників В-4 в Угорщині 1 березня ц.р.

До речі, темою вищевказаного саміту В-4 було питання спільного проекту фінансової допомоги Європейського Союзу, зокрема т.з. доплати виробникам сільськогосподарської продукції в країнах кандидатах (тобто і для членів В-4), яка не вигідна насамперед Брюсселю. Окремі аналітики вважають висловлювання В. Орбана лише формальною причиною, яка не дала можливості висловити спільну позицію В-4 щодо вищевказаного проекту ЄС-12. Це пов'язано з тим, що рівень конкурентноздатності угорської сільгосппродукції безумовно вищий ніж в інших країнах В-4. В зв'язку з цим окремі чеські політики (опозиційні до влади) заявили про розпад В-4 в найближчий час.

Незважаючи на окремі невирішенні питання, діяльність В-4 безперечно має більше позитивного і корисного та відіграє значну, насамперед економічну роль, на теренах Центральної Європи. Крім того, з урахуванням тенденції до потенційного розширення В-4 (на сьогодні членами є: Чехія, Словкія, Угорщина, Польща, Болгарія, Румунія та Словенія) і насамперед на Схід (в т.ч. і на Україну), досвід діяльності В-4 є важливим та корисним, особливо для України.

**Підготовлено українсько-чеською інформаційно-аналітичною службою
(www.gazdagroup.com).**